

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

13 An subditus dubitans rem sibi praecipam licitam esse, seu superioris
potestatem excedentem, possit, & teneatur exequi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

PUNCTVM XII

An dubius de materia voti, iuramenti, aut promissionis, sitne licita, tenearis voto, iuramento aut promissione.

- 1 Teneris, si potes, superiorem consulere
- 2 Secus si consuli non potest, & urgeat tempus promissionem exequendi

Certum est te teneri (si potes) superiorem consulere, ubi illoque dispensationem petere. Est decisio textus in cap. venerabilem de elect. §. idem, in illa Glossa, ubi dicitur. Non valet ad plenam excommunicationem ipsius, si iuramentum illud dicatur illicitum, cum nihilominus super eo nos prius consulere debuisses, quam contra ipsum propria auctoritate venire. Et de iuramento docet Felin. c. 1. de iur. n. 19. Panorm. in cap. cum contingat n. 15. Innocent. in cap. de bitores, & ex Theologis D. Tho. 2. 2. q. 89. art. 3. quatenus dicit requiri dispensationem quando est iuramentum dubium. Sylvest. in summam 5. q. 1. Suarez 2. 2. de relig. lib. 2. de iuram. cap. 31. in fin. & loquens de voto, lib. 4. cap. 6. n. 12.

Ratio est, quia dubius de honestate materiae promissae dubitat an Deo grata sit talis materia. Ergo tenetur diligentiam facere, ut hoc dubium vincat, At cum nulla efficiatur, apriorque diligentia esse possit, quam consulere superiorem, qui loco ipsius Dei assistit, ipsum tenetur consulere. Et haec est differentia inter huiusmodi dubiam, & dubium, an feceris promissionem, vel votum, quia quando dubitas an feceris promissionem, dubitas de exercitio tuae libertatis, & sic non est necessesse ad superiorem recurrere. At quando dubitas de honestate materiae promissae, non dubitas de aliqua conditione se tenente ex sua parte, sed dubitas de conditione, quae se tenet ex parte Dei. Ergo Deum, vel eum qui loco ipsius est, teneris consulere, & ab illo remissionem impetrare. Et confirmo. Qui sic dubitat, non dubitat fecisse votum saltem sub conditione, si res illa grata Deo fuerit, hoc enim sibi certo constat. Ergo tenetur inquirere, an fuerit grata Deo, alias transgressionis periculo se exponit.

2 Verum si prudentis arbitrio, aut superioris consilio vel dispensatione reddi non possis certus de honestate materiae promissae; & ex alia parte urgeat tempus promissionem exequendi, existimo te non teneri exequi, sed posse te iudicare liberum ab hac obligatione: ita docet expressè Suarez, loquens de voto, lib. 4. cap. 6. num. 13. & consentit Sanchez, lib. 4. de iuram. cap. num. 31. & cap. 6. num. 6. Ratio est quia non placet Deo ea, in quibus periculum prauiarum imminet. Secundo qui dubius est de honestate materiae promissae, neque potest dubium vincere, dubius formaliter est de lege, & voto: cum dubitet de essentiali requisito ad illa: necessarium enim honestatem in materia promissae requirunt. Sed qui dubius est de voto, & lege, iam diximus illis non teneri. Ergo similiter non tenetur qui dubius de honestate materiae promissae neque dubium vincere potest.

PUNCTVM XIII

An subditus dubitans rem sibi praecipiam licitam esse, superioris potestatem excedentem, possit, & teneatur exequi.

- 1 Non esse obligatum obedire affirmant plures.
- 2 Communis sententia sit in contrarium.
- 3 Quoties praecipium superioris impleri facile potest, obligaris illo.
- 4 Satisfit argum. n. 1. adductis.
- 5 Duo corollaria notanda ex supradicta doctrina inferuntur.
- 6 Proponuntur varia dubitationes pro intelligentia superioris doctrinae.
- 7 Examinatur, an Religiosi, in casu dubio de honestate praecipii, teneantur Praelato praecipiens obedire.
- 8 Non videtur improbabile deobligatos esse.
- 9 Teneaturne subditus dubitans de honestate praecipii consulere viros doctos? Qui affirmans non esse obligatum.
- 10 Probabilis est teneri.
- 11 Dubius superior, an res praecipiam excedat suam iurisdictionem si praecipiat post factam diligentiam ad vincendum dubium, tenetur subditus obedire.
- 12 Si nulla diligentia facta praecipiam, quibus probetur subditum obligatum esse obedire.
- 13 Probabilis est non esse obligatum.
- 14 Fit satis rationibus n. 12. adductis.
- 15 Teneaturne subditus in hoc dubio obedire, si damnum graue

- ei ex obedientia refuset? Affirmat quidam neoterici.
- 16 Affirmandum est e' positum.
- 17 Dissolvitur ratio n. 15. adducta.
- 18 Si praecipium superioris sit nimis molestum, & durum & dubius, an possit imponere, probabile est te illo non obligari.

Adrian. quodlib. 2. p. 1. & p. 2. litt. D. & in responsione ad 2. Man. Rodriguez in summ. verb. obedientia, 2. part. cap. 9. concl. 2. 3. & 4. tract. de ord. iudic. c. 7. conc. 12. n. 12. Valquez 1. 2. q. 19. art. 6. disp. 66. cap. 1. à n. 51. usque ad fin. li. 6. nes Doctores absolute affirmant, quoties dubium est de honestate praecipii posse subditum non obedire, ex parte consentit falsas 1. 2. tract. 8. disp. vnic. scilicet 17. n. 52. in med. & n. 157. & n. 183. scilicet 20. quatenus affirmat non esse obediendum praecipio iuperioris, si dubitetur maius Dei praecipium violandum fore, casu quo obedatur.

Moueri possunt primo, quia Praelatus non est in possessione praecipienda ea quae sunt illicita vel supra eius potestatem, ut de se constat. Ergo subditus dubitans praecipium sibi impositum de illicitis esse, simul etiam dubitat, an praelatus talia praecipere possit. Ergo repugnans illi obedire, non sponat Praelatum iure acquisito praecipiendo, cum nunquam acquiescit ius. Praecipienda ea in quibus periculum est honestatis. Secundo subditus dubitans, an praecipium sibi impositum sit, illo non tenetur, ut supra diximus, sed qui dubitat, an praecipium sit de materia licita, vel illicita, dubitat in re, an sit impositum praecipium, quia dubitat de aliquo, quod ad eius valorem, & essentiam necessarium est requisitum. Ergo Terrio praecipium superioris non potest facere licitum, quod alioqui illicitum est, sed operari quod dubitas an sit illicitum, est intrinsece malum. Ergo non potest accedere superioris praecipio fieri licitum. Quod si dicas accedente superioris praecipio deponendam esse dubiam illam conscientiam, & existimandum esse licitum. In hoc est difficultas, non enim illa conscientia ex solo praecipio superioris deponi posse videtur, cum ob praecipium non videat subditus aliquam specialem rationem honestatis in re praecipiam.

2 Communis tamen sententia affirmat in hoc dubio obedire subdi. um debere. Quia superior, eo ipso quo superior est in possessione praecipienda, & subditus est in obligatione obediendi. Ergo vt in aliquo particulari casu subditus a praecipio superioris excusetur, ostendere debet superiorem non re-ctè praecipere. Ergo dum non ostendit, obedire tenetur, sic docet Glossa cap. quid culpatur, verbo iniquitas, 23. q. 1. & c. neri, verb. formidat disp. 13. cap. dilecta in fin. de maioris, & obediens, & cap. ad aures, verbo obedientiam de temporib. ordinand. & cap. ex tenore, verbo mandata, de sentent. excommunicat. Innocent. cap. sic, el. 3. num. 1. de iur. iurando, & ibi Ioan. And. n. 5. Hostiens. num. 3. Bald. n. 8. Abbas n. 26. Alexand. de Neuo n. 79. Sylvest. verbo bellus, 1. q. 9. concl. 6. verbo conscientia, q. ult. & verbo obedientia, q. 2. & verbo religio 6. q. 6. Mald. de virtut. q. 40. art. 1. dub. 3. fol. 251. Lorca 2. 2. scilicet 3. disp. 13. n. 8. & 9. & 1. 2. scilicet 2. disp. 38. §. de dubio circa praecipium. Nauar. cap. si quis ausum, de poeni. dist. 7. n. 112. & in sum. 2. 3. n. 37. Toler. in sum. cap. 15. n. 6. vbi de peccatis mortalib. Valentini. 1. 2. disp. 2. q. 14. p. 4. q. 4. vbi peculiariter, & 2. disp. 3. q. 169. p. 2. concl. 5. §. sexto certum est. Mol. tom. 1. de iust. disp. 1. 3. concl. 3. Azor. tom. 1. lib. 2. cap. 19. quæst. 9. Nauar. de restit. cap. 3. dub. 12. à n. 25. 2. lib. 2. Saà verbo bellum, n. 1. Sayrus in clau. regia. lib. 1. cap. 13. n. 4. Thom. Sanchez. l. 6. in decal. cap. 3. n. sine. Villalob. tom. 1. sum. tract. 1. diff. 26. Garcia de bonet. 2. tom. p. 1. cap. 5. n. 36. Ioan. Sanchez. diff. 33. n. 37. & alii plures quos referunt supradicti Doctores, & specialiter vterque Sanch.

3 In hac igitur grauisima quaestione dicendum existimo cum doctores nuper reatis, quoties praecipium superioris facillimo negotio impleri potest, hoc est, abique detrimento tui, vel alterius exequi te debere etsi dubius sis de eius honestate. Quia tunc nullus apparet titulus honestatis omissionem praecipii, subiectionis debite superioris: quod enim illud praecipium videatur tibi contrarium diuino, hoc te excusare non potest, dum non probes esse contrarium. Tibi enim incumbit onus probandi illicitum esse: non autem superioris incumbit onus probandi esse licitum & honestum: hoc enim ius semper praesumit, & supponit item superior praecipiens existimandum est iudicare se praecipere posse. Cur ergo iudicium tuum dubium superioris iudicio certo vis antepone?

4 Neque contra hanc conclusionem obstant argumenta pro sententia Valquez adducta non primum. Nam esto superior non habeat ius praecipienda illicita: habet tamen ius praecipienda quae sibi licita videntur, dum non constat de raptu sine, et tibi illicita esse asserant ac proinde eam dubitas de honestate materiae imperatae, non, ex tuo iudicio, sed potius ex eius iudicio honestas praecipii, & eius obligatio metienda est.

Ad secundum respondeo dubitantem de praecipio, an sit impositum illo non teneri, quia non sufficienter proponitur: at dubitans de eius honestate tenetur, quia honestas praecipii non

ex tuo iudicio dubio, sed ex superioris iudicio certo iudicanda est.

Ad tertium fateor præceptum superioris non posse per se facere licitum, quod aliis illicitum erat; & consequenter non posse facere, ut licet obedias, si prædictæ dubitas illicitum esse obedire. Sed quia fante præcepto habes rationem efficacem deponendi dubium illam conscientiam, & existimandi esse licitum, quod tibi illicitum sefe offerebat, ideo possumus dicere præceptum superioris posse per accidens facere licitum, quod aliis illicitum erat, tenei autem deponere hanc conscientiam docet optime Nauarr. c. si quis autem, de poenit. dist. 7. à num. 81. & in sum. cap. 16. num. 40. & cap. 3. n. 36.

5. Et in infero cum Thom. Sanch. lib. 6. in Decal. cap. 3. num. 10. Soto de secreto, memb. 3. q. 1. concl. 1. Salas 2. q. 21. trañ. 3. disp. unica, sect. 17. n. 115. Si tibi valetudinario, vel alio impedimento laboranti, & dubitanti, an tenearis ieiunare, vel officium diuinum perfoluere, Prælati præcipiat, ne ieiunet, aut ne recites, te posse debere non ieiunare, quia præceptum superioris in eo dubio interpretatur te obligatione legis Ecclesiasticæ non tenei. Secundo infero tenei te obedire Prælati, in his, in quibus dubium est solum, an excedat suam potestatem, quia vt bene dicit Sanchez supra num. 4. minorem potestatem habet superior in ea, de quorum honestate dubitatur, quam in ea de quibus dubitatur solum, an excedat limites suæ iurisdictionis.

6. Ad plenam intelligentiã supradictæ doctriinæ multiplex dubitatio enodari debet.

Prima, an intelligatur de omnibus subditis.

Secunda, an subditis dubius de honestate præcepti, teneatur inquirere doctos, vt dubiam deponat.

Tertia, an si superior simul dubitet, teneatur subditus dubius obedire.

Quarta, an subditus teneatur obedire, quoties exobedientia timeat magnum malum proprium, vel alium.

Quinta, quid si malum, quod timeatur, non sit distinctum à te præcepto, sed ipsa res præcepta molesta, & onerosa sit?

7. Circa primam dubitationem, an scilicet obedientiam in casu dubio teneatur omnes subditi præstare, est difficultas de religiosis, nam religiosi solum sunt subditi ratione professionis emittæ, seu votorum simplicium consequentium religionem, Prælati quæ nihil aliud præcipere potest nisi ea, ad quæ religiosus per obedientiam votum se voluit addingere. Ex quo videtur sequi in casu dubio non tenei subditum obedire. Quia, vt ex materia de voto suppono, cum communi sententia nemo teneatur exequi rem illam de qua dubitat, an votum ad illam extendatur, quia hoc est idem, ac dubitare de voto, in quo casu libertas possidet, & tradit Thom. Sanch. lib. 2. de matrim. disp. 4. num. 3. & in sum. lib. 4. de voto, cap. 1. num. 3. Ioan. Sanchez disp. 43. n. 3. & 4. At religiosus dubitans rem sibi præceptam extra iurisdictionem Prælati esse, dubitat an suum votum ad illam se extendat. Ergo non teneatur obedire.

Dices tenei obedire quia vota religiosi habent adiunctam traditionem, ratione cuius religio habet ius, & dominium in religiosum, & ratione huius dominij, & potestatis obligatur obedire in casu dubio, est enim melior conditio Prælati præcipientis, tùm sit in possessione.

Sed contra. Tota hæc possessio ortum habet ex voluntate religiosi, Ergo non se extendit ad alia, quàm ad ea, ad quæ voluntas religiosi se extendit. Cùm ergo eius voluntas nunquam videatur extensa ad casum dubium, dicendum est, in illo obligari non posse. Neque obicit, si dicas, Prælatum non præcipere religioso ex iurisdictione accepta per votum, sed ex iurisdictione data à Pontifice: (nullus enim per votum, quantumvis solemne, potest alteri iurisdictionem in se ipsam dare, tum quia non potest per votum dare alteri vim coercitiuam, sine qua nulla est iurisdicção, vt tradit Anton. Fab. in l. magistratib. 12. ff. de iurisdic. om. iud. & constat ex l. vlt. ff. de officio eius cui mand. est iurisdicção. Tum etiam, quia facta regnorum, & publicationum rerum diuisione, potestas ius dicendi, & iurisdicção tota residet penes principes, sed & quod principi. Instr. de iure naturali l. 2. §. hæc autem, de veteri iure enucleando, l. fin. ff. de leg. 1. & consil. princip. & tradit optimè Valq. 1. 2. tom. 2. disput. 165. n. 26. & 28.) præcipit ergo Prælati religio ex iurisdictione aliunde accepta quàm ex voto; & scilicet ex iurisdictione data à Pontifice, qua iurisdictione non videtur priuandus Prælati in casu dubio. Non inquam obicit huiusmodi dictum, vt religiosus in casu dubio debeat obedire. Nam ubi Prælati regulares habeant in suos subditos iurisdictionem spiritualem datam à Pontifice, non tamen illam habent ad alias materias, præter eas, ad quas religiosorum vota se extendunt. Cùm ergo probatum sit, vota nunquam se extendere ad res dubias, efficitur neque ad illas esse obligationem ex iurisdictione Pontificis.

8. Hæc ratio videtur probabilè reddere, religiosum verè, & propriè dubitatem de honestate rei præceptæ, vel an excedat superioris iurisdictionem, obligatum non esse obedire fateri Suarez tom. 3. de relig. lib. 10. c. 1. in prima responsione cuiusdam obiectiõnis factæ, vbi dicit, fortasse non deest, qui totam concedat, neque enim improbabile videtur Abbatissam non posse

Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars 1.

ex voto obedientia obligate monialem ad aliquid faciendum in casu dubio de honestate operis iniuncti. Et confirmat ex differentia voti, & legis: nam obligatio legis cùm oriatur ex alterius voluntate, & potestate, ex eius iurisdictione metienda est. At obligatio voti, & consequenter ex illo dimanantis præcepti, seu iurisdictionis in illo radicatur, cùm pendeat ex propria voluntate, & intentione, & hæc non videatur extensa, nisi ad materiam certam, quando aliud non constat, neque etiam eius obligatio extenditur. Probarique potest, quia actus præsumitur ita gestus, vt minus quàm fieri possit, si agenti onerosus, tradit Menochius multis relatis de præsumpt. lib. 6. nota præsumpt. 9. Ergo professio religiosi non est præsumenda extendi ad obedientiam in casu dubio. Item in imponenda obligatione stricta est interpretatio facienda, ex l. quidquid astringenda, ff. de verb. obligat. ibi, Quidquid astringenda obligationis causa dicitur est, id nisi palam exprimat, omisum esse intelligendum est aut certe secundum promissorem interpretatur, idemque delimitur ex cap. ex parte, de censibus, vbi Abbas n. 2. & 4. ait præsumi votum se minus quàm possit grauare, & ideo glossa ibi fin. dixit faciendam esse pro veniente bonam interpretationem. Si ergo pro veniente facienda est interpretatio, non debemus affirmare ad casum dubium se extendisse, & consequenter neque iurisdictionem à Pontifice datam ad illum dubium casum se extendere, cùm non det iurisdictionem ad alia, quàm ad ea, ad quæ vota se extendunt.

9. Secunda dubitatio est, an teneatur subditus dubitans de honestate præcepti consultare doctos si commodè possit, vt videat an honestum sit?

Respondet Thomas Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 3. num. 19. non tenei; consentit Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 3. dub. 12. num. 261. & num. 266. in noua edit. Valentia itæ probans 2. 2. disput. 7. quest. 5. punct. 2. corollar. 2. pag. 1570. Mouentur, quia officium subditi non est præcepta examinare, sed exequi. Superior enim teneatur videre quid imperet, quasi pro subditis rationem reddatur; subditi autem non teneatur nisi obedire obedientia illa cæca tanquàm à sanctis Patribus commendata.

10. Verùm (etsi hoc probabile sit) probabilius existimo tenei subditum si commodè potest, diligentiam facere, vt certior de honestate præcepti existat, quando Prælati non ea scientia, autoritate, probitateque pollet, quæ subditos obligaret, probabiliter opinari rem imperatam honestam esse. Nam in hoc casu clarum est non tenei, aliam inquisitionem facere. Moueor primò, quia hæc inquisitio non obicit obedientiæ debite, cùm ex illa non omittatur, neque etiam repugnat eius perfectioni, quæ solum in eo consistere potest vt integrè, promptè, & sine vlla dilatione præceptum executioni mandetur, quando tempus vrget præceptum exequendi. Ergo dum non vrget tale tempus, sed datur locus inquisitioni, ratio naturalis dicit, vt apponatur. Nam ea posita forè competet subditus Prælati non esse obediendum, ac proinde iam inquisitio prodesset ad vitandum malum, saltem materialiter. Secundo negari non potest talem inquisitionem veritatis bonam esse, dirigitur enim non ad querendas excusationes præcepti, sed ad securius illud implendum, & certius deponendum dubium de illius honestate. Ergo non potest esse contraria obedientiæ perfectioni, cùm vna virtus alteri contraria non sit. Dices talem inquisitionem bonam, esse, non tamen subditum obligatum esse illam facere. Quia manus subditi non est inquirere, & examinare præcepta, sed illa exequi. Sed contra, licet minus subditi non sit examinare præcepta superioris, quando de illis dubium non habet; at in casu dubio quis ab illo hanc obligationem abstulit; cùm hæc obligatio cuiuslibet dubitanti de honestate præcepti iusta sit, vt prudenter operetur. Et confirmo, præceptum superioris efficacius esse non potest præcepto diuino, sed quando quis dubitat de obligatione præcepti diuini, eo quod videtur alteri præcepto naturali repugnare, debet necessarò inquirere, & inuestigare, quantum commodè potest, quòdnam sit exequendum: neque talis inquisitio obedientiæ obicit. Ergo etiam quando dubitat, an præceptum superioris honestum sit, vel contrarium alteri præcepto diuino, debet illud examinare. Item superior non habet in subditum efficacius ius imperandi, neque subditus maiorem obligationem obediendi, quam habent coniuges inter se sed cùm alter illorum dubitat de matrimonij valore, teneatur prius quàm debitum reddat, diligentiam facere, vt veritatem cognoscat, vt tradit ipsemet Sanchez. Ergo etiam similiter tenebitur subditus. Quod si dicas proprium coniugis esse examinare, an matrimonium validum sit, non tamen esse subditi proprium examinare, an rectè superior præcipiat. Est gratis dictum, cùm de hoc sit questio, & cum in vtroque casu sit eadem obligatio. Ideo coniux dubitans teneatur examinare (si potest) valorem matrimonij, antequam reddat, ne se exponat periculo accedendi ad non suam, ac proinde faciendi aliquid in re illicitum, si subditus dubitans de honestate præcepti, illudque non examinans exponitur periculo efficiendi aliquid illicitum in re. Ergo ratione præcepti excusari non potest ab hac diligentia præstanda. Adde quando executio rei præceptæ differi potest

C 2 28

DE CASTRO
PALACIO
TOM.
LIB.
II

& minus malum timetur ex dilacione. quam ex prompta executione, differendam esse executionem mandati, donec examinetur, an obediendum sit: docet expressè Thom. Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 3. n. 25. cum Couart. res. p. c. n. 1. p. n. 5. ad fin. Ergo à fortiori examinari debet præceptum, quando eius executio sine vili transgressione differri potest. & ita tenet Alex. de Nevo c. sicut. cl. 3. n. 98. de iur. iur. Holtien. sum. tit. de pœnit. §. quid de rapina, vers. quid si probabiliter dubitat. Angel. verb. bellum. n. 8. Kofell. lib. 7. q. 4. Syluest. 404. 1. quæst. 9. concil. 3. c. v. b. obedientia. q. 2.

11 Tertia dubitatio est, an casu quo superior dubitet de te præcepta, sine licita, vel excedens limites suæ potestatis, teneatur subditus sciens talem dubitationem ei obedire?

Et quidem si hoc dubium perseueret post factam diligentiam à Prælato de veritate investiganda, verius esse debet teneri subditum obedire. Quia tunc Prælati legitime imperat, cum & habeat possessionem imperandi, & dubium subortum vincere non possit, sicut coniux, qui bona fide matrimonium contraxit, & postea dubitat de eius valore, facta diligentia ad veritatem investigandam, si adhuc dubius manet, potest petere, & tenetur alter reddere, ex communi sententia dicimus in disp. de obligatione coniugum. Limitanda tamen est hæc doctrina ad actiones, quæ alteri à subito molestant, & onero: & non sunt. Non enim cum hac dubitatione superior indicere bellum poterat, neque subditus debebat obedire; debet enim superior in rebus damnosis moraliter esse certus de iustitia.

12 Verum si nulla facta diligentia Prælati dubius de honestate rei præceptæ, vel de excessu suæ iurisdictionis imperet; alicui videri potest etiam in hoc casu teneri subditum obedire. Primo, quia ex huiusmodi dubio non interruptitur possessio Prælati in subditum. Non enim ex eo, quod dubitet, an res quam vult imperare, sit licita, vel illicita, vel eius iurisdictionem excedens, desinat esse superior, neque obinde subditus subiectionem amittit. Ergo ratione huius possessionis imperare poterit subditis in casu dubio. Secundo, sic dubitans non dubitat de dominio, & possessione in subditum, sed an eius dominium, & possessio extendatur ad talem materiam. At quando coniux, v. g. non dubitat de matrimonij valore, sed an possit, vel non possit petere, eo quod dubitat, an habeat aliquod impedimentum castitatis, vel affinitatis de iure contractum, alter non dubitans reddere tenetur, si debitum ab illo petatur, quia nihil iniustum ab illo postulatur, & quia alter non tenetur in hac dubitatione se impeditum reputare, vt multis relatis docet Thom. Sanchez lib. 9. de debito coniug. disp. 6. a. n. 4. & præcipue à n. 7. Tertio subditus dubitans, sine licita res sibi mandata, obedire tenetur, etiam nulla diligentia facta ad cognoscendam veritatem secundum probabilem sententiam: quia possessio Prælati excusat subditum ab hac diligentia. Ergo etiam poterit excusare Prælatum à simili diligentia præstanda. Quarto demus teneri Prælatum diligentiam facere ad investigandam veritatem, sicut possidens aliquam rem, & dubitans an sua, vel aliena sit, tenetur diligentiam facere, antequam rem alienet. Sed sicut si huiusmodi dubitans de facto rem alienaret, teneret alienatio, quia possessionem, & dominium incertum, quod habet, transfert in imperem: ita similiter etiam superior male facit, imperans subdito absque præmissa diligentia de cognoscenda veritate, at imperium tenebit. Quinto obligatio subditi obediendi Prælati desumi non debet, ex eo, quod Prælati dubitet, vel non dubitet de honestate rei præceptæ. Nam si subito constat honestissimam rem, & nullo modo superioris iurisdictionem excedentem, præcipi tenetur obedire, vt optime dixit Thomas Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 3. n. 21. etiam si superior dubitando imperet, quia dubium illud procedit ex errore, qui obitare non potest obligationi subditi, sicut si vit existimat ex errore subesse matrimonio impedimentum, & petat debitum ab vxore, male petis, at vxor certo sciens impedimentum non esse, reddere tenetur, vt probat Couart. a. decretal. 2. part. c. 3. §. 1. n. 6. & Sanchez. supra n. 4. Contra verò si superior imperet rem inhonestam, etiam si ipse existimet honestissimam esse, non debet subditus obedire. Ergo obligatio subditi ex te ipsa, & ex eius iudicio, potius quam ex iudicio superioris metienda est. Hanc sententiam tenentur (meo iudicio) docere qui coniugi dubitanti de matrimonij valore, & debitum petenti ab altero coniuge, docent reddendum esse. Ij sunt Corduba sum. quæst. 45 p. 4. fol. 113. Henriquez lib. 11. de matrimon. cap. 6. num. 4. comment. list. T. Bartholom. de Ledelm. dub. 20. de matrim. conclus. 2. Ludouicus Lopez 1. part. instrum. 2. ed. c. 297 §. sed si iniquitas. Petrus de Ledel. de matrim. q. 45. art. 1. ad finem. §. ad hoc dubium.

13 Nihilominus verius existimo in hoc casu subditum non esse obligatum obedire, imò neque posse, si ipse subditus etiam dubitet Ratio est, quia officium superioris est examinare honestatem, & æquitate rei præceptæ, cum de illa dubitat, ne se errandi periculo exponat imperans quæ non licet. Ergo si absque hoc examine præceptum imponat, cum temerarius impostor sit, subditus non tenetur parere, imò nec potest, si temeritatem agnoscat, quia non tenetur parere præcepto, tam ex parte rei præceptæ, quam ex parte præcipientis te-

merario, & periculoso. & ita docent Petrus de Ledelm. 2. tom. sum. tract. 3. c. 13. concil. 2. 1. Bannes 2. 2. q. 40. art. 1. d. 6. c. 1. 3. Thomas Sanchez lib. 6. in Decalog. c. 3. n. 21. Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. disp. vni. sect. 2. 6. in finem. 275. Man. Rodriq. 1. tom. sum. c. 126. concil. 4. n. 5. 2. ed.

14 Neque obitant in contrarium adducta. Non primum. Admitto enim non interrupti possessionem superioris in subditum ex tali dubitatione, quia illa dubitatio non attingit possessionem, quam superior habet; hæc enim nunquam fuit in subditum ad res, quas superior dubitat esse licitas, vel eius iurisdictionem excedere.

Ad secundum respondeo, eo ipso, quo superior dubitat de honestate rei, vel an sit excedens suam iurisdictionem, dubitat etiam de dominio, & potestate in subditum, imò certum superior debet esse carere dominio, & potestate, cum hæc limitata sit ad præcipiendum ea, quæ honesta sunt, sibi que sic apparent.

Ad tertium dico subditum ratione obedientiæ superiori debere, & in eius reverentiam posse habere sufficientem rationem dependendi dubium, quam rationem non habet superior in imperando. Item cum ex parte subditi, & ex parte superioris præcipiens est contentio, & dubium de honestate præcepti, & obligatione illius, ius præsumit pro superiore, non pro subdito.

Ad quartum dico superiorem non solum debere diligentiam facere ad cognoscendam honestatem præcepti, sed dum sibi de tali honestate moraliter non constat, non posse præcipere, quia solum potest ea quæ honesta sunt, quæque sibi talia apparent.

Ad quintum respondeo, ad valorem præcepti ex parte materię vnum e duobus necessariis requirit. Primo requiritur honestas illius certo cognita à subdito, & hoc sufficit, vt præceptum teneat. & in hoc casu ex iudicio subditi insurgit obligatio præcepti. Secundò requiritur, & sufficit ad obligationem, quòd superior cognoscat probabiliter rem quam præcipit, honestam esse, & suam iurisdictionem non excedere, etiam si subditus id adæquate non cognoscat, quia dum nihil in contrarium aperit cognoscat, non habet ius de eximendi à superioris præcepto.

15 Quarta dubitatio est, an subditus teneatur obedire, quoties ex obedientia timetur non leue damnum proprium, vel alienum in honore, fama diuitiis, vel vita, vt contingit si superior te interroget de delicto tuo, vel alterius, & dubius sis, an iuridice interroget?

Ioan. Sanchez disp. 43. n. 28. affirmat te teneri: quia iam illud damnum præsumitur est à superiore, & illo non obstat præcipit. Ergo debes obedire: quia præsumere debes superiorem iuste præcipere, ne sis iudicij temerarij reus. Item si certo tibi constaret superiorem iuridice præcipere, tenebatur veritatem fateri. Ergo etiam cum dubitas, teneris: quia in vtroque casu superior est in possessione præcipiendi.

16 Nihilominus dicendum est, in tali dubio te non esse obligatum præcepto. ita aliis relatis Lessius lib. 2. de iust. cap. 31. dub. 4. n. 10. c. cap. 47. dub. 9. num. 77. Sayrus lib. 1. in claus. regia. cap. 13. n. 41. Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. disp. vni. sect. 17. n. 15. Th. Sanchez. plures referens lib. 6. in Decalog. cap. 3. n. 24. Villalobos 1. 1. sum. 1. 1. diff. 2. 6. n. 1. Pitigianus in praxi crim. cap. 241. Rodriq. 2. tom. sum. c. 9. n. 3. c. de ord. iudic. c. 7. n. 11. c. tom. 3. q. regul. 9. 19. art. 4. c. 6.

Ratio est, quia subiectio, & obedientia debita superiori non tollit ius, & possessionem tuam, & alterius in bonis fortunæ, honoris, & corporis. Ergo non est æquum te obligare hanc possessionem amittere in te magni momenti ob obedientiam, quam dubitas, si debeas. Possessio enim tua, & alterius certa prævalere debet iuri, & possessioni aliquo modo dubiæ superioris. Item sæpè præcepta Ecclesiastica certa cum graui detrimto proprio, vel alieno non solum obligare, à fortiori non obligant dubia. Imò addendum existimo, si obedientia in alterius graue damnum vergit, non solum te non obligari, sed neque obedire posse, fecus est, si solum in damnum tuum cedat, tunc enim quia potes cedere iuri proprio, et si obligatus non sis, poteris obedire. Sicut enim superior possidet ius imperandi, etiam alius possidet ius in suis bonis iniquum. Ergo est obseruandum ius superioris dubium, laedere ius certum alterius. Et confirmo. Quilibet habet ius iustitiæ ne laedatur in bonis absque manifesto titulo, qui tibi non est, cum dubitas, an superior habeat ius imperandi.

17 Ad rationem in contrarium respondeo, et si superiorem præsumas iuste præcipere, cum tamen de hoc non sis moraliter certus, non teneris possessionem certam in tuis bonis amittere ob seruandam superioris possessionem in materia dubia.

Ad confirmationem respondeo superiorem in vtroque casu iuridice præcipere, & possessionem præcipiendi habere, at te non esse obligatum obedire in casu dubio. Quia possessio tua, vel alterius certa in bonis fortunæ, honoris, & corporis prævaleret superioris possessioni de materia dubia. Item pro superiore est iudicandum, & non pro subdito, quando, cetera paria re est iudicandum, & non pro subdito, cum damnum tibi, vel tui, quod in presenti non contingit, quo damnum tibi, vel alteri

alteri ex obedientia obueniens graue sit, & certum. At superiori...

Quinta dubitatio est, an si preceptum superioris sit tibi...

Videris teneri, quia onus, & molestia illa non est aliena a...

Verum (est hoc sit satis probabile) acquirere poteris com...

PUNCTVM XIV.

An milites dubitantes de iustitia belli possint, & debeant Principi obedire.

- 1 Subditi milites obligati sunt obedire, secus alienigena, ex communi sententia.
2 Nullus miles tenetur militare dubius de iniustitia belli, quousque examen permittat.
3 Si subditi non habet aliquam rationem dubitandi, debet dubium deponere, & militare.
4 Proponuntur quadam obiectiones, & fit illis satis.

Propono hanc questionem, vt clarius innotescent quae diximus...

Communis sententia huic quaestioni respondet subditos posse, ubi ratio que esse obedire, secus vero alienigenas, quia in subditis adest sufficiens ratio deponendi dubium conscientiam...

Verum in hac re existimo primo, tam subditos, quam non subditos, si dubium habeant fundatum de iniustitia belli, non teneri, imo nec posse militare, quousque examen, quantum commode possint permittant.

Secundo existimo, quoties subdito non se offert aliqua grauis, & bene fundata ratio dubitandi de iniustitia belli, tenetur dubium, vt pote frivolum, & inane deponere, & iustitiam belli praesumere, & militare.

nibus manifestare, quod est grauissimum inconueniens.

Hae ratio (meo iudicio) probat non solum subditum, sed etiam non subditum bellare posse, quoties non se illi offert grauis aliqua ratio dabitandi de iniustitia belli.

Obicies primo ergo quilibet miles poterit iam vni patri se adscribere iam alteri, si praesumere poterit quem ibet Principem praesentem iure praesentem.

Respondeo hoc intelligi non posse de militibus subditis: ij enim in aduersam partem inclinare non possunt ob crimen laesae maiestatis, & inobedientiae.

Obicies secundo, Neminis possessionem suffragari, cum Princeps eo ipso, quod bellum indicit, priuat alterum Principem iure possidendi, & ad executionem sententiae a se prolatae procedit bello.

Respondeo sententiam, & iudicium vnus Principis, alteri non subiecto praediacare non posse, neque tale iudicium dicendum est proprie sententiam, cum sit contra inauditam partem, & quae non tenetur coram ipso comparere.

Pro prioriori intelligentia huius disputationis de dubia conscientia inquiri potest an dubium iuris, vel facti sufficiat in materia irregularitatis, vt quis irregularitatis sibi vindicat proprium locum, ibi discutendam remitto.

DISPUTATIO IV.

De Conscientia scrupulosa.

PUNCTVM I.

Quid sit scrupulus, & an contra illum quis agere possit.

- 1 Definitur scrupulus.
2 Contra scrupulum agere licitum, & laudabile est.
3 Proponuntur quadam obiectiones. Fit illis satis.

Missis variis sententis dicendum est cum communi, scrupulum esse leuem suspicionem, seu existimationem ex leuibis rationibus ortam, qua quis inducitur ad credendum, vel dubitandum esse peccatum quod reuera non est, ita Valq. l. 2. q. 19. d. 67. c. 2. n. 8. Salas quaest. 21. tract. 8. disput. vni. s. 29. n. 291. Valent. disp. 2. quaest. 14. punct. 4. in fin. Anton. Perez cer. am. 10. schol. ast. n. 40. Ioan. Sanchez. disp. 4. num. 2. Thom. Sanchez. ib. 1. n. Decalog. cap. 9. num. 2. & lib. 2. de matrim. disp. 41. num. 2. & alij ab eisdem relati.

Agere contra scrupulum non solum licitum, sed laudabile esse est ferè omnium sententia, vt constat ex Doctoribus

DE CASTRO PALACIO...